

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсальэ

1948

Federation of Caucasian Associations

Kaffed

Дунэепстэу кърал зэгохъэныгъэм и зэфэсэу 1948 гъэм тыгъэгъазэм и 10-м щылагъэм кыщаштагъ 217 А (III) зиномер унашъомкIэ.

ЦIыф Фэшгуашэхэм Афэгъэхьыгъэ Дунэепстэу Джэпсальэ

Дунэепстэу Кърал Зэгохъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэфэсым егъэлу;

Дунэепстэу цIыфыгъэм кыхиуытырэ хэтрэ зы цIыфи зэгохъэныгъи;

мы джэпсальгэр сыдигъуи янэгу кIагъэтызэ, мыщ кыхыцхэщырэ цIыф фэшгуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ янэлэ зэрэтырагъэтырэм, фашIырэ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъогукIэ зырагъэужьынэу;

хэгъэгу кIоцIхэми дунэепстэуми кIо къэсми нахьы зыщызыужьырэ амалхэр зыфагъэшхъэпэзэ мы зэгохъэныгъэм хэт къралхэм ежъымэ ялгъэпкъхэри, яунашъо кIагъэтырэ нэмыкIрэ къралмэ ялгъэпкъхэри кызэкIиуытырэ, дунэепстэум и тэдэрэ чIапIи мы цIыф фэшгуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ кыщаштэным, лгъэшэу щызэрагъэкIоным, щагъэцэкIэным фэкъудынхэу,

цIыф фэшгуашэхэм афэгъэхьыгъэу цIыф жъугъэхэми лгъэпкъхэми язэфэдэ идеал

шапхэхэр къэзыгъэуцурэ мы дунэепстэу джэпсальгэр.

1-нэрэ пычыгъу

ЦIыф пстэури шхъэфитэу, ялгъытэныгъэрэ яфэшгуашэхэмрэкIэ зэфэдэу къальфы. Акъылрэ зэхэшIыкI гъуазэрэ ялгъшы, зыр зым зэкъош зэхашIэ азфагу дэлгъэу зэфыщытынхэ фае.

2-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи зэфэдэу фит мы джэпсальгэм хэт цIыф фэшгуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфигъэшхъэпэнэу, зыщыц расэм, ышгъо, бзылъфыгъэ-хулъфыгъэу зэрэщытым, ыбзэ, ылыгъ диным, политичнэ е нэмыкIрэ еплъыкIэу иIэм, лгъэпкъэу е цIыф купэу кызыухэкIыгъэм, мылъкоу иIэм, кызыщальфыгъэм емылгытыгъэу зэхэдзынчгъэу, фэгъэкIотэныгъээнчгъэу.

Ащ нэмыкIгъэу, кърал шхъэфити, нэмыкIым иунашъо кIэти, зышхъэфитыжьныгъэ (автономие) зымыIи, нэмыкIрэу зы шхъэфитыныгъэ лгъахгъэ зытелъи, сыд фэдэрэ къралым ицIыфэу щытми хэтрэ цIыфи зэхэдзыныгъэ фашIы хуэцтэп зыщыц къралым иполитичнэ е юридическэ системэ е дунэепстэу къралхэм азфагу щыриIэ статусым кыххэкIэу.

3-нэрэ пычыгъу

Псэуныр, шхъэфитыныр, щынэгъончгъагъэр хэти ифэшгуаш.

4-нэрэ пычыгъу

Хэти пщылгъэу плгъытэ е пщылIыплгъэ ибгъэты хуэцтэп, сыд фэдэ шIыкIгъэуи пщылIыгъэр, пщылI щэн-кгъэщэфыныр зыми фэбдэ мыхъунэу къоды.

5-нэрэ пычыгъу

Хэти лгъэшыгъэ епхгъэлгъэ хуэцтэп, жгъалымыгъэкIэ, цIыфыгъэм къемызэгъэу е инапэ зыгъэулыиин фэдэкIэ удзекIо, ащ фэдэ тазыр теплхгъэ хуэцтэп.

6-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшгуаш тэдэрэ чIапIи цIыфэу, юридическэ лицоу кыщалгытэнэу.

7-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи кърал хабзэм ипашхгъэ щызэфэдэ ыкIи кърал хабзэм кгъэухумэныгъэхэр зэхэдзынчгъэу, язэфэдэу зыфагъэшхъэпэнэу фит. Хэти зэхэдзынчгъэу, зэфэдэу фэшгуаш мы джэпсальгэм къемызэгъэу, зэхэдз зыхэлгъэ IофшIашгъохэми, ащ фэдэ IофшIашгъомэ сыд фэдэуи атэггъагушхонми кыщауухумэнэу.

8-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI хабзэ шхъгъэлэм е кърал хабзэм кырипэсырэ цIыф фэшгуашэхэр зыукъорэ IофшIашгъо кызехуэлгъэкIэ фитыныгъэ зиIэ ухыякIохэм зафиггъээнэу, зыкъариггъэухумэнэу.

9-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи лажгъэ имыгъэу ауыгъи, аггъэтыси, еггъэзыггъэкIэ нэмыкIрэ чIапIэ афи хуэцтэп.

10-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI ифэшгуашэхэмрэ ипшгъэрылхгъэрэ аухгъэсы ыкIи ежъым зы лажгъэ кытыралхгъэ зыххукIэ зыми шIомылIыкIгъэу, зыми иунашъо кIэмгытэу, зыми имытелхгъэу щыт ухыякIо шхъгъэфит псэфитыр зэфаггъэкIэ ыкIи нафэу иIоф риггъэплгъынэу фгъэенэу.

11-нэрэ пычыгъу

Зы лажгъэ/шIэпхгъэджагъэ зытыралхгъэрэ хэтрэ цIыфи зиухыжьыным пае зыфэныкгощт щынэгъончгъагъэхэр зыщиггъотынэу щыт ухыигъо нафэм икIгъухгъэу, кърал хабзэм тетгъэ аггъэкгончафгъэкIэ хыеу кгъалгытэ, мыхыяшгъо кыраплгъырэп.

Хэти аггъэкуанчэ хуэцтэп, зешIэ лгъэханым кърал хабзэкIэ е дунэепстэу хабзэкIэ шIэпхгъэджагъэу амылгытэгъыгъэ зы Iоф зеришIагъэм е ышIапхгъэу кгъащыху горэ зэримышIагъэм кыххэкIыкIэ. Хэти шIэпхгъэджагъэ зешIэм фэггъэуцуггъэу щытыгъэ тазырым нахьыбэ тыралхгъэ хуэцтэп.

12-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи и ггъэшIэ унае, иунагъо, иунэ е зэрэзэрашIэхэрэ шIыкIэхэм шхъгъэусыггончгъэу зыри кыххгъэлэбэ хуэцтэп, инапэ, ыцIэ кгъелусэ хуэцтэп. Хэти фитыныгъэ иI мыщ фэдэ кыххгъэлэбэныгъэхэм кърал хабзэкIэ зыкгъащариггъэухумэнэу.

13-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI зы хэтрэ зы кърэли ичIыналгъэ шхъгъэфитэу щызекIонэу, щыпсэунэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI ежы икгъэрэли ахэтэу тэдэрэ кърэли икошыкIынэу ыкIи икIэрыкIгъэу кыггъэгэгъэжьынэу.

14-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI жгъалымыгъэ/лые кырахынэу зыхгъурэм, нэмыкIрэ кърал ышхгъэ риггъэзынэу, шхъгъеггъэзныгъэ амалхэр зыфиггъэшхъэпэнэу.

Ау ишгъыпкъапIэкIэ политичнэу щымыт шIэпхгъэджаггъэхэм е дунэепстэу кърал зэгохъэныгъэм имурад, ибзыпхгъэхэм къемызэггъэрэ IофшIашгъохэм кгъахэкIырэ дгъодапшггъэхэмкIэ мы фитыныгъэрэ зыфэгггъэшхъэлэ хуэцтэп.

15-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI зы къралым ицIыфэу щытынэу.

Хэтрэ цыфи зицйфэу щыт кьэралым шьхэусыгьончъэу хэбгъэкIы е нэмыкIрэ кьэралым ицIыф хьунэу иIэ фитыныггэм хэбгъэны хьуштгэп.

16-нэрэ пычыгъу

Зыныбжь икьуггэ хэтрэ бзылфыгьи хьульфыгьи фитыныггэ иI кызыхэкIыггэ лъэпкьым, зицIыфэу щыт кьэралым е динэу ыIыггым кыхэкIэу зы пэрыогъуи кыфэмьуцоу, фитэу кыщцэнэу, дэкIонэу, унагъо ышIэнэу.

Зэрэщцэн-зэдэкIоным фэгъэхьыггэ зэзэгъынггэр (нэчыхьэр), зэрэщэшт-зэдэкIоштхэм ежмэ я шьхээфитыныггэ шьыпкьэрэ яшIоигъоныггэ икьурэкIэ агъэпсы.

Унагъуэр, цIыфыбэ-лъэпкэ псэукIэм и лъэбжэ шьхэаIэшгы, ар цIыф жьуггэми кьэралыми кьеухьумэ.

17-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI ежым иунаеу е нэмыкIрэхэр иIэхьэгъоу мылкъу зриггэIэнэу.

Хэтрэ цIыфи шьхэусыгьончъэу имылъку кыIыпхы е хэбгъэны хьуштгэп.

18-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи гупшысэ, зэхашIэ ыкIи дин фитыныггэ иI. Мы фитыныггэм кызэкIеубытэ изакъоу е купэу, нафэу е унаеу (шьэфэу) итхэафэIорышIэнхэр, идинкIэ шIапхгэхэр нэрылэгъоу ариггэшIэн, ыггээзэкIэн фитыныггэри.

19-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI зэрэфаеу гупшысэнэу, игупшысэхэр кыIотэнэу. Мы фитыныггэм кыхеубытэ цIыфыр игупшысэхэм фэшIыкIэ зыми кьымыггэгумэкIынэу, кьэралыгъо гъунапкэхэм ямылгытыггэу шIэныггэхэр, гупшысэхэр сыд фэдэрэ гъогукIи кылгыхьон, кыггъотын, зылэрыггэхьэн фитыныггэри.

20-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныггэ иI Iэшэнчъэу, зэо-бэнэнчъэу зэфэсынэу, хасэ зехищэнэу, зэхэщэггэ хасэм хэхьэнэу.

Хэти зы хасэ хэхьэнэу ебггэзы хьуштгэп.

21-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI занкIэу ежым е фитэу кыхихыггэ лIыкIомэ яIэкIэ кьэралым изеггэкIон Iофхэм ахэхьэнэу, ахэлэжьэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI икьэралы цIыф жьуггэми Кыфызэриггэпэшрэ амалхэр зэхэдзынчъэу, пстэуми афэдэу зыфиггэшхьэпэнэу.

Хыкумэт Iэшхьэтетныггэм ильабжэр кьэралым и цIыф жьуггэм ишIоигъоныггэ ары. А шIоигъоныггэр кьэнафэ шьэф шIыкIэм тет хэчиныггэ фит зафэхэу е цIыфмэ яшIоигъоныггэхэр шьхэафит-псэфитэу кызэрэггэлэгъоушщт нэмыкIрэ шIыкIэхэу, зыныбжь икьуггэ цIыф пстэуми афызэлухыггэу, яIэлэтхэми зэфэдэ кIуачIэ яIэу, пIэлгэ ггэнэфаггэкIэ кытыраггэзэжырэхэмкIэ.

22-нэрэ пычыгъу

ЦIыф жьуггэм зэрэщышым елгытыггэу хэтрэ цIыфи социалнэ кьэухьумэныггэ фэшгуаш. Кьэрал кIуачIэкIэ е кьэралыггэмэ язэдэлэпыIэкIэ ыкIи хэтрэ кьэралы ежым иггэпсыкIэрэ иамалхэмрэ ялгытыггэу хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI инапэрэ ицIыфыггэрэкIэ гупсэфэу зэрэзиужьын ылгэкIышт экономика, социалнэ ыкIи шIэнхабзэ IофкIэ зыфэныкьошт амалхэр раггэггъотынэу.

23-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI лэжьэнэу, фитэу иIоф кыхихынэу, зэфаггэкIэ ыкIи фэшIу амалхэмкIэ лэжьэнэу ыкIи Iофынчъаггэм кыщаухьумэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI зэхэдзынчъэу зэфэдэ Iоф фэшI зэфэдэ уасэ кыратынэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI ежыри иунагъуи цIыфым фэшгошэн псэукIэ иIэу зыггэпсэун, ищыкIаггэ хьумэ зылыIэсышгунэу щыт сыд Фэдэр социалнэ кьэухьумэныггэхэмкIэ кIэггэпытаггэу зы псэукIэ амал кьезытын зылгэкIынэу зы лэжьэпкIэ фэшIу кыIэрыхьэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI ежыи ишIуаггэ пае хасэ (профсоюз, сендикэ) зехищэнэу, ащ фэдэ зэхэщаггэм хэхьэнэу, хэтынэу.

24-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI зиггэпсэфынэу, ынэггу зыриггэужынэу, пстэуми афэмьдэу илэжьэггэу пIалгэ цIыф фэшгуашэ шапхэм итэу кыфаггэпсынэу, пIэлгэ ггэнэфаггэкIэ илэжьапкIи кыратызэ ггэпсэфакIо дэкIынэу.

25-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныггэ иI ежыри иунагъуи узынчэн, тхэггэ фэшгуашэ иIэу псэун пае шхыныггэ, шгуашэ, унэ ыкIи медицинскэ IэпыIэггэу ыггъотынэу. Хэти фитыныггэ иI, Iофынчъаггэ, сымэджаггэ, фыкьуаггэ, лIыггобаггэ, шгузэбаггэ, жьыггэ ыкIи ежым имыIэшIаггэ Iофыггэмэ кхэхэкIэу амалынчъаггэ, тхэмьыкIаггэ кылгысэу щытмэ кьаухьумэнэу.

Ныхэмрэ сабийхэмрэ фитыныггэ яI ялыеу кыыкIэлгыпIлынхэу, кьыдэлэпыIэнхэу. Зэрэщэггэ зэлI-зэшгуз ибынэуи зэмьышхьэггусэмэ кьальфыггэуи щэрэт, сабий пстэуми а зы социалнэ кьэухьумэныггэ амалхэр язэфэдэу афаггэшхьапэ.

26-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фит ггэсэныггэ зэриггэггъотынэу. Анахь макIэмэ пэублэ ыкIи лъэбжэ ггэсэныггэр ахьщэнчъэу араггэггъоты. Пэублэ ггэсэныггэр уимыIэнкIэ амал имыIэу, еггэзыггэу щыт. Техникэ ыкIи IэшIаггэ ггэсэныггэр хэти фызэлухыггэшт. Апшгэрэ ггэсэныггэр зэхэдзынчъэу хэти фызэлухыггэу щытын пае ежым исэнауш (талант) елгытыггэу.

Ггэсэныггэр цIыфым ицIыфыггэм икьоу зыриггэужьыным фэшIоу ггэпсыггэу ыкIи цIыф фэшгуашэхэмрэ фитыныггэ шьхэаIэхэмрэ афашIырэ уасэр, лгытэныггэр ыггэлэгъыным, кIиггэпытэным фэунэтIыггэу щытын пае. Ггэсэныггэм цIыфхэр риггэггушIун пае расэ пстэуми, лъэпкэ пстэуми, дин куп пстэуми азфагу гулгытэ, зэгурьIо, зэфэшIуныггэ, зэныбджэггуггэ дэлгынэу ыкIи мамырныггэр кьыухьумэным пае Дунэепстэу Кьэрал Зэгохьэныггэм риггэкIокIырэ лэжьыггэм зыриггэужьэу щытын пае.

Сабиймэ араггэггъотышт ггэсэныггэр зыфэдэщтыр кыххэзыхынэу фитыр, пстэуми апэрэу янэрэ-ятэрэ ары.

27-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныггэ иI цIыф жьуггэ шIэнхабзэ псэукIэм фитэу хэхьэнэу, хэлэжьэнэу, гъуазджэр зыфиггэшхьэпэнэу, шIэныггэ зыужьыныггэм хэлэжьэнэу ыкIи ар зыфиггэшхьэпэнэу.

Хэти фитыныггэ иI ежым кыггэшIыггэ шIэныггэ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ IэшIаггэхэм мылкъоу, пкIэу, уасэу, лгытэныггэу кьапакIорэр кьыфаухьумэнэу.

28-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшгуаш мы джэпсалгэм кыщыхэщырэ цIыф фэшгуашэхэмрэ фитыныггэхэмрэ зэраггэцэкIэшгунэу зы социалнэ ыкIи дунэепстэу ггэпсыкIэ системэ щыIэнэу.

29-нэрэ пычыгъу

Хэти ежыи ицIыфыггэ фитэу ыкIи икьоу зыриггэужьынэу амал кьезытырэ цIыф жьуггэми кьэралми фишIэжьын паеу пшгэрылгхэр иIэх.

Хэти ифэшгуашэхэр зыфиггэшхьапэ ыкIи ифитыныггэхэр зэрихьэ зыхьукIэ, нэмыкIми яфэшгуашэхэмрэ яфитыныггэхэмрэ афадэн, ахэмэ лгытэныггэ

